

**Gwasanaeth
Diogelu Cenedlaethol**

Diogelu GIG ar gyfer Cymru Ddiogelach

**National Safeguarding
Service**

NHS Safeguarding for a Safer Wales

Canllawiau i Blant sy'n beichiogi cyn eu pen-blwydd yn 13 oed

Mai 2026

GIG
CYMRU
NHS
WALES

Iechyd Cyhoeddus
Cymru
Public Health
Wales

Cynnwys

1. Rhagair	1
2. Cyflwyniad	2
3. Diffiniadau	2
4. Camau Ymateb Cyntaf i Ymarferwyr	3
5. Rolau a chyfrifoldebau	4
6. Gweithdrefn/Proses/Protocol	4
7. Terfynu beichiogrwydd (TOP) mewn plant	7
8. Parhau â'r Beichiogrwydd	11
9. Ôl-ofal	13
10. Gofynion hyfforddiant / cymhwysedd	13
11. Monitro Cydymffurfiaeth	14
12. Gwybodaeth Ddefnyddiol	14
Atodiad 1: Siart Lif y Protocol	15
Atodiad 2: Cydsyniad	16
Atodiad 3: Enghraifft o Arfer Dda	17

1. Rhagair

Cychwynnwyd y canllawiau hyn fel amcan dysgu hanfodol yn dilyn achos arwyddocaol diweddar a oedd angen canllawiau barnwrol gan yr uchel lys. Roedd llywio'r llwybr cyfreithiol amlasiantaethol hwn yn faes cwbl ddieithr. Yn sgil yr hyn a ddysgwyd o'r achos, cydnabuwyd yn gyflym fod angen canllaw cenedlaethol.

Mae amseroldeb yn hollbwysig yn yr achosion hyn, sy'n anghyffredin ond sy'n newid bywydau. Rhaid i lesiant y plentyn beichiog fod yn rhan ganolog o unrhyw benderfyniad a wneir bob amser.

Wrth gynhyrchu'r canllawiau hyn, ffurfiwyd grŵp tasg a gorffen gydag arbenigedd amlddisgyblaethol ac aml-asiantaethol, daeth yr anawsterau ymarferol o ran cael mynediad at wasanaethau terfynu beichiogrwydd yn amlwg. Mae angen sicrhau y ceir mynediad hawdd ac amserol i'r gwasanaethau hyn er lles pennaf y plentyn beichiog. Dylid ystyried y prosesau a'r gwasanaethau a ddarperir ar gyfer pob cyfnod cario oherwydd eu natur anrhagweladwy ac amrywiol.

Ar hyn o bryd, nid oes gan ddarparwyr erthyliad y tu allan i'r GIG drwydded i ddarparu gwasanaethau terfynu beichiogrwydd i blant o dan 13 oed yng Nghymru. Mae hyn yn arwain at anawsterau logistaidd, ar y cyd ag adnoddau staff sydd wedi'u lleihau'n sylweddol i ddarparu triniaeth derfynu lawfeddygol yn y grŵp oedran hwn a hyd at yr ail drimis. Mae'n codi heriau ynghylch gofal sy'n nes at y cartref ac anghydraddoldebau o ran y ddarpariaeth ledled Cymru. Mae'n grŵp oedran lle mae'n debygol y bydd terfynu llawfeddygol yn cael ei ystyried yn amlach oherwydd pryder

ynghylch sut y bydd y plentyn yn goddef y boen a'r gofid seicolegol yn sgil terfynu meddygol o gymharu â thriniaeth o dan Anesthetig Cyffredinol.

Dylid ystyried a wybuwyd bod gan y plentyn bryderon diogelu, a hynny'n flaenorol neu ar y pryd, neu a allai fod yn blentyn sy'n derbyn gofal. Gall hyn gymhlethu'r broses gydsynio a phenderfynu ymhellach, ac mae angen achub y blaen ar hyn i gyd er mwyn sicrhau bod penderfyniad amserol yn cael ei wneud.

Mae'r grŵp gorchwyl a gorffen wedi tynnu sylw at rai arferion rhagorol mewn rhannau o Gymru. Un enghraifft o hyn yw Tîm Jig-so Bwrdd Iechyd Prifysgol Bae Abertawe, sy'n darparu cymorth i fenywod a theuluoedd agored i niwed.

>> [Gweler Atodiad 3](#)
[Enghraifft o Arfer Dda.](#)

Y neges allweddol o'r gwaith hwn yw pwysigrwydd hanfodol gwneud penderfyniadau amserol (hynny yw, ymhen dyddiau, nid wythnosau), am fod y risgiau'n cynyddu i'r plentyn beichiog bob dydd, ac ni ddylid tanamcangyfrif hyn.

Ar hyn o bryd, nid oes gan ddarparwyr erthyliad y tu allan i'r GIG drwydded i ddarparu gwasanaethau terfynu beichiogrwydd i blant o dan 13 oed yng Nghymru.

2. Cyflwyniad

Bwriad y Canllawiau hyn yw cynorthwyo ymarferwyr iechyd i reoli plant o dan 13 oed sydd wedi beichiogi.

O dan Ddeddf Troseddau Rhywiol 2003, ni ystyrir bod plant o dan 13 oed yn abl nac yn gymwys i roi cydsyniad i unrhyw fath o weithgarwch rhywiol, ac ystyrir rhyw treiddiol yn drais statudol. Mae hyn yn parhau i fod yn wir hyd yn oed os mai plentyn yw'r cyflawnwr ei hun.

Wrth ystyried teimladau'r plentyn o ran parhau â'r beichiogrwydd neu derfynu'r beichiogrwydd (TOP), ni ddylai ymarfer ail-drawmateiddio'r plentyn, ond dylai bob amser flaenoriaethu diogelu'r plentyn a'i ofal meddygol uniongyrchol er mwyn atal niwed ymhellach.

Yn anaml iawn y mae plant o dan 13 oed yn beichiogi, ac mae hyn yn creu heriau o ran hyfforddi staff a sicrhau bod eu gwybodaeth yn gyfredol. Nod y canllawiau hyn yw cynnwys yr holl wybodaeth y bydd angen i chi ei gwybod.

>> [Atodiad 1: Siart Lif y Canllawiau, trosolwg syml.](#)

Mae'n hollbwysig bod penderfyniadau'n cael eu gwneud mewn modd amserol am fod y cymhlethdodau a'r risgiau sy'n gysylltiedig â'r triniaethau'n cynyddu bob dydd wrth i'r beichiogrwydd fynd yn ei flaen.

3. Diffiniadau

Ystyr Terfynu Beichiogrwydd (TOP) yw pan ddaw beichiogrwydd i ben fel nad yw'n arwain at enedigaeth plentyn.

Mae terfynu'n gyfreithlon yng Nghymru, Lloegr a'r Alban cyn belled â'i fod yn bodloni telerau Deddf Erthyglu 1967. Mae'r gyfraith yn caniatáu i feddygon ddod â beichiogrwydd i ben os ydynt yn credu'r canlynol:

- Bod cyfnod cario'r beichiogrwydd heb gyrraedd 24 wythnos, a byddai parhau â'r beichiogrwydd yn peri mwy o risg i iechyd corfforol neu feddyliol y fenyw (plentyn, yn yr achos hwn) neu ei phlant presennol nag y byddai pe bai'r beichiogrwydd yn cael ei derfynu; neu
- Fod angen y terfyniad er mwyn atal anaf parhaol difrifol i'r fenyw (plentyn yn yr achos hwn), neu er mwyn achub ei bywyd; neu
- Fod risg sylweddol, pe bai'r babi'n cael ei eni, y byddai'n dioddef annormaledd meddyliol neu anabledd corfforol difrifol.

4. Camau Ymateb Cyntaf i Ymarferwyr

1. Cadarnhau'r Beichiogrwydd

2. Cofnodi'r manylion a gynigiwyd gan y plentyn mewn perthynas â thrais, a hynny air am air

3. Gwneud Atgyfeiriad Diogelu Ar Unwaith

4. Rhoi Gwybod i'r Meddyg a Enwir a'r Fydwraig a Enwir ar gyfer Diogelu

5. Sicrhau bod Cyfarfod Strategaeth yn digwydd cyn pen 24 awr

5. Rolau a chyfrifoldebau

Dyletswydd yr Ymarferydd cyntaf sy'n dod i wybod bod plentyn o dan 13 oed wedi beichiogi yw rhoi gwybod i'r awdurdod lleol am y trais statudol hwn.

- Mae **Gofal Cymdeithasol Plant** yn gyfrifol am drefnu cyfarfod strategaeth ac am ddiogelu'r plentyn.
- Mae'r **heddlu'n** gyfrifol am unrhyw ymchwiliad troseddol ac am roi gwybod am yr angen i gael samplau fforensig a'r math o samplau gan ddefnyddio eu Harchwiliwr Troseddau Rhywiol (SOE) i gynghori'n briodol. Bydd yr heddlu'n ymateb i bryderon ynghylch niwed sydd ar ddigwydd.
- Byddai terfyniad yn cael ei drefnu gan **GIG Cymru**, gan ystyried egwyddor gofal yn agos at y cartref.
- Mae'r **Ganolfan Atgyfeirio Ymosodiadau Rhywiol (SARC)** yn gyfrifol am archwiliadau meddygol aciwt ar gam-drin plant yn rhywiol. Dilynwch y llwybr SARC lleol ar gyfer y llwybr Cam-drin Plant yn Rhywiol (CSA). Os oes hanes o gam-drin rhywiol yn yr wythnos ddiwethaf, mae angen gwneud atgyfeiriad brys i'r SARC.
- Mae'r **Gwasanaethau Iechyd** yn gyfrifol am asesiadau iechyd meddwl a chorfforol gan gynnwys asesu alluedd.
- Dylai **Penaethiaid Diogelu Corfforaethol/Gweithwyr Proffesiynol a Enwir o fewn y Gwasanaethau Iechyd** drefnu sesiynau ôl-drafod a goruchwyllo i gefnogi'r staff iechyd dan sylw.

6. Gweithdrefn/Proses/Protocol

Yn achos beichiogi mewn plentyn o dan 13 oed, mae Dyletswydd i Adrodd am bryderon i'r awdurdod lleol (Tîm Diogelu Plant Awdurdod Lleol perthnasol), ac mae'n ofynnol i weithwyr proffesiynol ddilyn y siart lif briodol (Atodiad 1). Mae'r cwestiynau sydd wedi'u hymgorffori yn y siart lif yn annog asesiad holistaidd sy'n ystyried y ffordd orau o amddiffyn y plentyn beichiog.

Gall nifer o weithwyr proffesiynol gwahanol weithredu fel y pwynt cyswllt cyntaf i blentyn sy'n credu y gall fod yn feichiog, neu unrhyw un sydd â chyfrifoldeb am y plentyn. Er mwyn deall yr hyn a ddigwyddodd, a oes risgiau parhaus i'r plentyn neu i blant eraill, a barn y plentyn am y bechiogrwydd. Dylai'r gweithiwr proffesiynol hwn ofyn y cwestiynau canlynol (gan ochel rhag achosi trawma pellach i'r plentyn neu ofyn cwestiynau arweiniol a allai ragfarnu ymchwiliad troseddol yn y dyfodol):

- Cadarnhau demograffeg y plentyn (enw, cyfeiriad, dyddiad geni, manylion cyswllt).
- Pennu a yw'r plentyn yn derbyn gofal neu mewn gofal?
- Pwy sydd â chyfrifoldeb rhiant?
- Pwy sydd wedi cymryd rhan mewn gweithgarwch rhywiol gyda'r plentyn? Cofnodi enw, cyfeiriad, dyddiad geni, manylion cyswllt.

- Pryd y digwyddodd hyn?
- Ble y digwyddodd?
- Sut mae'r plentyn yn gwybod ei fod yn feichiog?
- A yw gweithiwr gofal iechyd proffesiynol wedi cadarnhau'r beichiogrwydd?
- Oes gan y plentyn unrhyw anafiadau, neu ydy'r plentyn mewn poen ar adeg y sgwrs?
- A yw'r plentyn wedi profi unrhyw fath o gyswllt rhywiol yn ystod y 7 diwrnod diwethaf?

Aseswch:

- A oes risg uniongyrchol i'r plentyn?
- A oes angen gofal meddygol brys ar y plentyn?

Camau Gweithredu Dilynol

- Trafodaeth gynnar gyda Phediatregydd o'r Ganolfan Atgyfeirio Ymosodiadau Rhywiol (SARC), gan sicrhau gofal cydgysylltiedig â gwasanaethau Pediatreg lleol.
- Cysylltu â'r Fydwraig Arweiniol ar gyfer Diogelu, a fydd yn trefnu sgan uwchsain (USS) cyn pen 24 awr.
- Cysylltu â'r Meddyg a Enwir ar gyfer Diogelu.
- Nodi pwy yw'r oedolyn sy'n cefnogi'r plentyn hwn.

Peidiwch â gofyn unrhyw gwestiynau ychwanegol mewn perthynas â'r datgeliad.

Bydd y cwestiynau a restrir uchod yn darparu digon o wybodaeth i ystyried unrhyw risg uniongyrchol o niwed i'r plentyn hwnnw neu i blant eraill.

Dylai unrhyw wybodaeth a ddarperir gan y plentyn a/neu ei ymatebion i'r cwestiynau a ofynnir gael eu cofnodi air am air gan yr aelod staff. **Sicrhewch fod gan y plentyn y cyfle i siarad â gweithwyr proffesiynol ar ei ben ei hun.**

Sylwch, os yw plentyn yn siarad yn agored ac mae'n awyddus i siarad, peidiwch â cheisio rhoi terfyn ar y sgwrs – yr unig beth sydd ei angen yw cofnodi'r hyn mae'n ei ddweud, a hynny air am air. Gwnewch yn siŵr bod y plentyn yn teimlo bod rhywun yn gwrando arno. Pan fydd y plentyn wedi gorffen siarad, gadewch iddo stopio, a pheidiwch â gofyn cwestiynau dilynol os yw'r pwyntiau uchod wedi cael eu crybwyll.

Dylai diogelu'r plentyn a gofal meddygol brys ar ei gyfer gael blaenoriaeth dros bob cam gweithredu arall, a dylid trin pob plentyn mewn ffordd holistaidd sy'n canolbwyntio ar y plentyn, gydag asiantaethau'n cydlyn eu gwaith ar y cyd.

Rhaid atgyfeirio unrhyw blentyn sydd wedi beichiogi pan oedd o dan 13 oed (hyd yn oed os mai dim ond ychydig ddyddiau cyn ei ben-blwydd yn 13 oed) ar unwaith at Wasanaethau Cymdeithasol Plant a threfnu trafodaeth strategaeth cyn pen 24 awr.

Dylid estyn y **Gwahoddiad i'r Cyfarfod Strategaeth** (yr awdurdod lleol yw'r brif asiantaeth) i'r gweithwyr proffesiynol canlynol bob amser (dylai gweithwyr proffesiynol wneud pob ymdrech i fod yn bresennol, ond os nad oes modd iddynt wneud hynny, dylent naill ai anfon cynrychiolydd addas neu gyflwyno gwybodaeth a barn berthnasol yn ysgrifenedig).

- Gwasanaethau Cymdeithasol Plant – awdurdod lleol
- Yr Heddlu
- Y Meddyg a Enwir ar gyfer Diogelu Plant
- Yr Arweinydd Diogelu Dynodedig yn ysgol y plentyn
- Meddyg Teulu'r Plentyn
- Pennaeth Diogelu'r Bwrdd Iechyd neu ei gynrychiolydd
- Cynrychiolydd Plant sy'n Derbyn Gofal y gwasanaeth iechyd os yw'r plentyn yn derbyn gofal
- Cynrychiolydd Nyrsio Iechyd Cyhoeddus (nyrs ysgol)
- Un o Weithwyr Proffesiynol Iechyd SARC
- Y Fydwraig a Enwir ar gyfer diogelu
- Cynrychiolydd o'r tîm obstetreg/gynaecoleg
- Nyrs Iechyd Rhywiol
- Aelod o Dîm Diogelu BPAS

Os yw'r plentyn yn derbyn gofal ac wedi'i leoli mewn ardal letyol yng Nghymru, rhaid bod cyfathrebua chynrychiolaeth gan yr awdurdod lleol/y gwasanaeth iechyd sydd wedi lleoli'r plentyn.

Dylai'r cyfarfod strategaeth geisio mynd i'r afael â'r pwyntiau canlynol a chytuno ar gynllun cymorth clir. Efallai y bydd angen trafodaeth strategaeth ddilynol os oes angen ymchwiliadau neu wybodaeth bellach i lywio'r broses benderfynu. Dylai camau gweithredu fod yn CAMPUS a chael eu dyrannu i weithiwr proffesiynol a enwir.

Ystyriaethau'r Cyfarfod Strategaeth:

- Beth yw'r materion diogelu y mae angen i ni fynd i'r afael â nhw yn y tymor byr a chanolig ar gyfer y plentyn hwn ac unrhyw blant eraill sydd mewn perygl?
- Beth ddigwyddodd i'r plentyn?
- A oes unrhyw risgiau parhaus, gan gynnwys ystyried camfanteisio'n rhywiol ar blentyn?
- Pwy yw cyflawnwr honedig y gamdriniaeth? Neu pwy sydd ymhlith y cyflawnwyr posibl?
- A oes sawl cyflawnwr?
- Ai plentyn arall yw'r cyflawnwr ac a yw'r plentyn arall yntau'n ddioddefwr? Ystyriwch a allai unrhyw blant eraill fod mewn perygl hefyd.
- Ydy hi'n ddiogel i'r plentyn fod gartref?
- Dylid trefnu archwiliad colposgopi hanesyddol os mai terfyniad yw'r llwybr a ddewisir (er mwyn cael yr ail set o swabiau Heintiau a Drosglwyddir yn Rhywiol yn dilyn terfyniad os oes angen)
- Pwy sy'n gallu cefnogi'r plentyn drwy'r broses benderfynu.
- Dylid ystyried archwiliad meddygol amddiffyn plant cyfannol.
- Ystyriwch gymorth seicolegol i'r plentyn drwy gydol y broses.

Ystyriaethau Cyfreithiol

Os yw'r plentyn yn destun Gweithdrefnau Diogelu Plant ac nad ystyrir bod y plentyn yn gymwys yn ôl safonau Gillick, gellir gwneud cais i isadran deulu'r uchel lys i wneud y penderfyniad yn brydlon. Ni ddylai'r penderfyniad gael ei wneud gan ymarferydd gofal iechyd. Os ystyrir bod angen cyngor cyfreithiol, e.e. nid oes oedolyn priodol i gefnogi proses benderfynu'r plentyn, dylid cyflwyno **atgyfeiriad brys i'r Gwasanaethau Cyfreithiol a Risg (Partneriaeth Cydwasaethau GIG Cymru (PCGC))**. Mae penderfyniad amserol yn hollbwysig i'r plentyn, felly mae'n rhaid gwneud cyn pen 24 awr er lles pennaf plentyn, ac er mwyn gwarchod enw da'r bwrdd iechyd.

7. Terfynu beichiogrwydd (TOP) mewn plant

Os yw'r plentyn yn gymwys i gydsynio ac mae'n dymuno parhau â'r beichiogrwydd, dylid ei gyfeirio at y tîm bydwreigiaeth arbenigol ar gyfer menywod y mae angen cymorth ychwanegol arnynt ar gyfer gofal cynenedigol a gofal dan arweiniad ymgynghorydd. Os nad yw'n gymwys, ystyriwch pwy all wneud y penderfyniadau hyn drosto, gan gynnwys pwy sydd â chyfrifoldeb rhiant. Pa addasiadau rhesymol y gallai fod eu hangen?

Ystyriaethau:

- **A yw'r plentyn yn gymwys i benderfynu** a fydd am derfynu'r beichiogrwydd, a thrwy ba ddull? ([Gweler Atodiad 2](#)). Mae ystyried pa weithiwr proffesiynol a ddylai asesu hyn yn bwysig yn ôl y gyfraith.
- Mae angen trefnu sgan uwchsaïn ar frys i gadarnhau beichiogrwydd normal yn y groth.
- A oes unrhyw faterion iechyd meddygol neu feddyliol ychwanegol (gan gynnwys cyfraniad Gwasanaethau Iechyd Meddwl Plant a'r Glasoed (CAMHS) a allai fod yn berthnasol?
- A oes gan y plentyn unrhyw anghenion addysgol arbennig, neu bryderon cymdeithasol neu emosiynol ehangach?
- **Pwy a all gefnogi'r plentyn** i wneud y penderfyniad a'r dewisiadau dilynol, fel dull terfynu'r beichiogrwydd?
- A yw lles pennaf y plentyn yn flaenoriaeth i'r rhiant neu'r gofalwr, neu a oes pryder y gallent fod yn gorfodi'r plentyn i ddilyn cwrs gweithredu penodol neu oes pryderon ynghylch ei allu i wneud penderfyniad er lles pennaf y plentyn?
- Pan nad yw plentyn a rhiant yn gallu cydsynio, neu os oes pryderon nad yw'r rhiant yn cynghori'r plentyn er ei les pennaf, efallai y bydd angen troi at adran deulu'r uchel lys i wneud penderfyniad terfynol. ([Gweler Adran 6 – atgyfeiriad coch brys i Wasanaethau Cyfreithiol a Risg PCGC](#)).
- **Beth yw hyd cyfnod cario amcangyfrifedig y beichiogrwydd?** Dyma'r cyfnod ers diwrnod cyntaf mislif diwethaf y plentyn. Weithiau ceir gwaedu yn gynnar yn y beichiogrwydd a all efelychu mislif, a phan fydd mislif yn afreolaidd, gall y dyddiad hwn fod yn annibynadwy. Os nad ydych yn gwybod neu nad ydych yn siŵr, mae angen trefnu sgan uwchsaïn brys.
- Os yw'r plentyn yn gofyn am derfyniad meddygol, a all lyncu pils (nid oes modd rhoi un o'r pils ar ffurf hylif nac mewn ffyrdd eraill)? Os na all, yna dylid cynghori'r plentyn i gael terfyniad llawfeddygol. Rhaid i'r darparwr erthyliadau ystyried opsiynau ar gyfer paratoi gwddf y groth os na ellir goddef cymryd meddyginiaeth drwy'r geg.

- **Mewn terfyniad meddygol, bydd y plentyn yn profi cryn dipyn o boen a gwaedu. Bydd yn ymwybodol o'r broses ac efallai y bydd yn gweld cynhyrchion cenhedlu wrth iddynt eu pasio. A fydd y broses hon yn achosi gofid anghymesur i'r plentyn a/neu'r gofalwr, naill ai gartref neu yn yr ysbyty?**

- Ystyriwch a yw'r plentyn yn debygol o gymryd yr ail ddos o bils yn achos terfyniad meddygol. Os yw hyn yn annhebyg, efallai y bydd risgiau'n gysylltiedig â chymryd y dos cyntaf yn unig. Gall terfyniad llawfeddygol fod yn opsiwn mwy diogel os yw hyn yn bryder.
- A roddwyd cydsyniad, neu a yw'r heddlu wedi ceisio gorchymyn llys, i gasglu cynhyrchion cenhedlu ar gyfer dadansoddiad DNA? Os felly, mae angen ystyried mecanwaith y gadwyn dystiolaeth sydd ei angen i gasglu'r dystiolaeth hon mewn modd priodol.
- Os nad oes angen casglu cynhyrchion cenhedlu, a fyddai amgylchedd y cartref yn ddigon diogel a chefnogol i alluogi'r

plentyn i gael terfyniad meddygol gartref, gan ystyried y boen a'r golled gwaed a brofir? Os na fyddai, yna argymhellir terfyniad llawfeddygol neu drefniadau amgen ar gyfer terfyniad meddygol. **Nid yw darparwyr erthyliad y tu allan i'r GIG yn gallu hwyluso terfyniadau meddygol ar gyfer cleifion mewnol. Byddai angen trefnu'r rhain ar y cyd ag adran gynaeoleg leol y Bwrdd Iechyd Lleol.**

- A yw beichiogrwydd neu derfyniad yn debygol o beri unrhyw risgiau iechyd ychwanegol? Beth mae angen ei roi ar waith i fynd i'r afael â'r rhain?
- A oes angen unrhyw addasiadau ychwanegol i gynorthwyo'r plentyn i gael terfyniad? e.e. a oes gan y plentyn anabledd corfforol sy'n golygu bod angen defnyddio teclyn codi neu offer arbenigol arall. Os na all darparwyr erthyliad y tu allan i'r GIG gyflawni'r rhain, a oes gweithwyr proffesiynol eraill a allai gefnogi darparwyr erthyliad y tu allan i'r GIG, neu a oes angen rheoli'r terfyniad o fewn ysbyty?

Arferion Da:

- Dylid cynnal yr ymgynghoriad cychwynnol a'r ymgynghoriad dilynol ar gyfer plentyn o dan 13 oed wyneb yn wyneb mewn clinig bob amser, ac nid ar-lein, ac yn ddelfrydol gyda'r un unigolyn.
- **Os na chaiff plant eu dwyn i ymgynghoriadau dilynol, yna dylid cysylltu â'r teulu mewn modd amserol i archwilio'r rhesymau dros hyn, gan gofio pwysigrwydd hanfodol gwneud penderfyniadau a gweithredu'n gyflym yn yr achosion hyn. Os na ellir cysylltu â'r teulu, dylid gwneud ail atgyfeiriad (DTR) i'r awdurdod lleol cyn pen 24 awr.**
- Mae tlodi mislif yn broblem sylweddol i rai teuluoedd. A oes gan y plentyn fynediad at gynhyrchion mislif, papur toiled, poenladdwyr syml a chymorth arall fel byrbrydau, diodydd llawn siwgr, potel ddŵr poeth a chlodiant i'r ysbyty os oes angen? A fydd yn cael y cymorth emosiynol sydd ei angen arno i fynd trwy'r terfyniad? Os na, a ellir darparu hyn mewn ffordd arall?
- Dylai pob plentyn gael cynnig cyfle i gymryd rhan mewn cwnsela ynghylch ei ddewisiadau am y beichiogrwydd cyn y terfyniad (ac os oes angen, ar ei ôl), a dylid ei annog i wneud hynny. Yn ogystal, dylid ystyried atgyfeirio'r plentyn am gwnsela mewn perthynas â cham-drin plant yn rhywiol.
- Dylid cynnal trafodaeth amlasiantaethol i ystyried a ddylid darparu dulliau atal cenhedlu priodol, yn ddelfrydol dulliau atal cenhedlu gwrthdroadwy hir-weithredol (LARC), yn ogystal â chynghor ar ryw diogel. Dylid hefyd ystyried sut y gellir gwneud hyn mewn ffordd sy'n osgoi ail-drawmateiddio'r plentyn ac sy'n sicrhau bod lles pennaf y plentyn bob amser wrth wraidd unrhyw benderfyniadau.

- Dylid cynnig prawf sgrinio i bob plentyn am heintiau a drosglwyddir yn rhywiol (STIs).
- Mae'n bwysig defnyddio dull sy'n ystyriol o drawma wrth gefnogi'r plentyn ac ystyried yr iaith a ddefnyddir er mwyn osgoi bod yn feirniadol.
- Dylid cynnal yr holl archwiliadau a thriniaethau personol gyda hebrwngwr cymwys – nid yw'n dderbyniol defnyddio rhiant, gofalwr neu unigolyn arall sy'n dod gyda'r plentyn fel hebrwngwr.
- Dylid anfon crynodeb o'r terfyniad, unrhyw ddulliau atal cenhedlu, profion sgrinio a thriniaethau ar gyfer heintiau a drosglwyddir yn rhywiol at y meddyg teulu, a fydd yn gallu darparu cymorth parhaus i'r plentyn a'r teulu.

Gellir gwneud **Erthyliad Meddygol Cynnar (EMA)** hyd at 9 wythnos a 6 diwrnod o feichiogrwydd. Fodd bynnag, rhaid ystyried y broses hon yng nghyd-destun y plentyn. Mae'n bosib y gallai fod newydd ddechrau cael mislif, ac nad oes ganddi fawr o brofiad o boen mislif. Caiff y boen sy'n gysylltiedig ag erthyliad meddygol cynnar ei chyffelybu â phoen cyfangiadau yn ystod y cyfnod esgor, yn ogystal ag ystyried y golled gwaed fawr. Rhaid ystyried canlyniadau seicolegol profi hyn yn erbyn y risgiau corfforol sy'n gysylltiedig â therfyniad llawfeddygol o dan Anesthetig Cyffredinol.

Bydd **terfyniad llawfeddygol** yn gofyn am lawfeddyg; mae'n debyg y bydd angen dyrannu contract ymweld i'r llawfeddyg er mwyn iddo ddarparu gofal yn nes at y cartref. Mae'r atgyfeiriad cychwynnol ar gyfer terfyniad yn mynd i BPAS. Os na fydd un o lawfeddygon y GIG yn y Bwrdd Iechyd yn gallu cyflawni erthyliad llawfeddygol, efallai y bydd BPAS yn gallu darparu llawfeddyg i gyflawni'r driniaeth. Mae hyn yn gofyn am drefnu contract anrhydeddus ar frys a chydgysylltu rhwng y Bwrdd Iechyd a BPAS i gadarnhau amodau cyn-gyflogaeth. Mae hyn yn debyg i'r trefniadau a wneir ar gyfer locwm allanol brys. Bydd angen i un o obstetryddion/ gynaecolegwyr ymgynghorol y GIG fod yn bresennol yn ystod y driniaeth hefyd, i gefnogi'r llawfeddyg sy'n ymweld. Gyda newidiadau i hyfforddiant a staffio, efallai y bydd y trefniadau hyn yn newid. Bydd y Cyfarwyddwr Clinigol Obstetreg a Gynecoleg yn gallu rhoi cyngor.

Dylid trefnu **cyfarfod y tîm amlddisgyblaethol (MDT)** yn y bwrdd iechyd, ar ôl i benderfyniad gael ei wneud i gael terfyniad, gyda chynrychiolaeth o'r adrannau priodol i benderfynu ar y lleoliad gorau a'r cymorth sydd ei angen gan staff.

Casglu Tystiolaeth Fforensig

A oes angen casglu tystiolaeth fforensig, naill ai yn ystod archwiliad meddygol cam-drin plant yn rhywiol neu drwy gasglu cynhyrchion cenhedlu? Sut y bydd hyn yn cael ei drefnu?

- Dim ond os bu ymosodiad rhywiol yn ystod y 7 diwrnod blaenorol y bydd SARC yn cymryd swabiau fforensig.
- Gellir cadw gweddillion ffetws yn dilyn erthyliad, ond dim ond gyda chydsyniad neu orchymyn llys. Dylai'r gwaith o reoli'r cynhyrchion fod yn unol â chanllawiau lleol.
- Bydd angen i'r heddlu ddarparu cynhwysydd addas i gadw'r cynhyrchion cenhedlu (POC) ynddo; dylai cynhwysydd o'r fath fod yn blastig afloyw (nid gwydr, a all dorri os caiff ei rewi), heb gynnwys unrhyw gadwolyn, a heb fformalin yn benodol. Ar ôl cael y cynhyrchion cenhedlu, dylid eu rhoi yn y cynhwysydd â label priodol a rhoi popeth mewn bag atal ymyrraeth, yna ei rewi. Rhaid i'r cynhyrchion cenhedlu aros wedi'u rhewi tra byddant yn cael eu storio a'u cludo i'r heddlu.

Beichiogrwydd 9/10 wythnos o hyd:

Yn ystod camau cynnar beichiogrwydd, ychydig iawn o feinwe ffetysol sydd ar gael i'w ddadansoddi o gymharu â faint y meinwe mamol sydd i'w gael. Felly, er nad yw'n amhosibl, mae'n llai tebygol o lawer y bydd DNA sy'n tarddu o'r ffetws yn cael ei ganfod yn llwyddiannus.

Rhwng 9/10-15 wythnos o feichiogrwydd:

O 9/10 wythnos ymlaen, mae'r ffetws yn fwy ac yn haws i'w adnabod. O ganlyniad, mae'r tebygolrwydd o ganfod DNA'r ffetws yn llwyddiannus yn cynyddu.

Yn achos beichiogrwydd dros 15 wythnos o hyd:

Erbyn wythnos 15, mae datblygiad y ffetws wedi cyrraedd cam lle nad yw bellach yn briodol cyflwyno cynhyrchion cyfan cenhedlu/ffetws i'w dadansoddi. Felly, ar gyfer terfyniadau a gynhelir ar 16 wythnos ac uwch, dylai unigolyn priodol (naill ai meddyg neu Batholegydd) gymryd samplau ar gyfer dadansoddiad DNA. Mae'n debygol mai rhan o feinwe'r ffetws fydd hyn (e.e. aelod, cyhyr, gwaed o'r galon), yn hytrach na'r ffetws cyfan. Mae'n hanfodol bod yr heddlu a/neu'r clinigwyr yn trafod ac yn cadarnhau gyda'r tîm fforensig beth yn union sydd ei angen. Ni ddylid gwaredu unrhyw feinwe ffetysol sy'n weddill nes bod y tîm fforensig wedi cadarnhau bod y dadansoddiad DNA wedi bod yn llwyddiannus. Dylai proffilio DNA fod yn llwyddiannus bron bob amser, oni bai bod y sampl wedi dirywio. Os bydd cynhyrchion cyflawn cenhedlu sydd wedi cyrraedd 15 wythnos o datblygiad neu'n hwyrach yn dod i law'r labordy, cânt eu gwrthod a'u dychwelyd i'r heddlu a'u cyflwynodd. Ni chynhelir unrhyw archwiliad na phrofion, ac argymhellir y dylai unigolion priodol yn yr ysbyty gymryd samplau i'w dadansoddi. Bydd angen rhoi gwybod i'r clinigydd sy'n cyflawni'r terfyniad am hyn.

- Lle cynhelir terfyniad llawfeddygol, mae'n bwysig bod y tîm llawfeddygol yn ymwybodol bod angen cynhyrchion y cenhedlu ar yr Heddlu. Fel y nodwyd uchod, ceisiwch gadarnhad gan y tîm fforensig i sicrhau bod samplau cymesur yn cael eu cymryd.
- Samplau cyfeirio: Yn ogystal â'r ffetws a sampl gan y tad honedig, argymhellir yn gryf fod sampl cyfeirio o DNA yn cael ei gymryd gan y fam, lle bynnag y bo modd. Mae hyn yn rhan o'r ymchwiliadau fforensig, ac felly dylai'r heddlu gael cydsyniad i wneud hyn. Y rheswm dros gymryd y sampl yw oherwydd os na ellir eithrio'r tad tybiedig, bydd cryfder unrhyw dystiolaeth ystadegol ddilynol a gynhyrchir i gefnogi'r canfyddiad hwn yn fwy arwyddocaol os bydd proffil DNA cyfeirio gan y fam ar gael. Ar ben hynny, yn absenoldeb proffil DNA cyfeirio gan y fam, gwneir tybiaethau mai cydrannau DNA cyfatebol rhwng proffil DNA'r ffetws a'r tad honedig yw cydrannau DNA tadol y ffetws. Os deuai'n hysbys bod rhai o'r cydrannau DNA hyn wedi'u hetifeddu gan y fam mewn gwirionedd, yna mae'n ddigon bosib y caiff y tad honedig ei ddiystyru fel tad y ffetws.
- Mewn rhai achosion, efallai na fydd y plentyn yn gallu cefnogi ymchwiliad gan yr heddlu (gan dybio bod angen un), neu'n fodlon gwneud hynny. Efallai y bydd angen trafodaeth amlddisgyblaethol yn ystod neu ar ôl trafodaeth strategaeth ynghylch buddiannau gorau'r plentyn a budd y cyhoedd wrth gynnal ymchwiliad troseddol. Efallai y bydd angen gorchymyn llys i atafaelu cynhyrchion cenhedlu fel tystiolaeth os na all rhieni'r plentyn gydsynio neu os ydynt yn gwrthod cydsynio.

Yn ogystal â'r ffetws a sampl gan y tad honedig, argymhellir yn gryf fod yr heddlu'n cymryd sampl cyfeirio o DNA gan y fam, lle bynnag y bo modd.

Ystyriaethau Staffio

- Efallai na fydd pob aelod o staff yn fodlon cymryd rhan ymarferol wrth ddarparu terfyniad o ganlyniad i wrthwynebiad cydwybodol. Er ei bod hi'n bwysig parchu'r farn hon, ni ddylai ymyrryd â rhoi gofal priodol i'r plentyn beichiog.
- Pan fo gan aelod o staff wrthwynebiad i derfyniad, dylai egluro hyn i'w reolwr llinell cyn gynted â phosibl. Dylid trosglwyddo gofal y plentyn i aelod arall o staff sy'n gyfforddus wrth gefnogi'r plentyn drwy'r broses derfynu.
- Mae cefnogi plentyn sydd wedi cael ei gam-drin yn rhywiol yn heriol yn emosiynol a gall sbarduno atgofion, meddyliau a theimladau annymunol i rai unigolion. Dylid cefnogi staff drwy gydol y broses gyda goruchwyliaeth reolaidd a darparu mynediad at gymorth ychwanegol os oes ei angen arnynt. Mae hyn yn cynnwys trosglwyddo'r achos i weithiwr proffesiynol arall, er y dylai'r un aelod o staff ddarparu parhad gofal i'r plentyn lle bynnag y bo modd.
- Mae trafodaeth ôl-drafod ar ôl y digwyddiad yn ddefnyddiol i gefnogi staff a allai fod wedi cael eu trawmateiddio gan y profiad o gefnogi'r plentyn beichiog. Mae hefyd yn ffordd ddefnyddiol o ddysgu a fydd yn llywio gwelliannau i'r gwasanaeth hwn yn y dyfodol.
- Ystyried trefnu i staff sydd fel arfer yn gweithio gyda phlant adleoli gyda'r plentyn beichiog e.e. nyrs pediatrig ar ward gynecoleg, fel y bo'n briodol.

8. Parhau â'r Beichiogrwydd

Rhaid cynnig cwnsela effeithiol i'r plentyn beichiog ynghylch y penderfyniad. Dylid hefyd roi ystyriaeth glir i'w gymhwysedd i wneud y penderfyniad; bydd hyn yn gofyn am asesiad cymhwysedd Gillick oherwydd oedran ([gweler Atodiad 2](#)). Dylid ystyried hefyd y cymorth y mae gofalmwr y plentyn beichiog yn ei gynnig os ydynt eisoes ar gynllun amddiffyn plant.

Pan na all plentyn a rhiant gydsynio neu pan fo pryderon nad yw'r rhiant yn cynghori'r plentyn er ei les pennaf, efallai y bydd angen troi at adran deulu'r uchel lys i wneud penderfyniad terfynol (gweler Adran 6).

Arfer Gorau

- Dylai'r Tîm Menywod Agored i Niwed neu fydwaig gymunedol fod yn gyfrifol am ofal arferol, gyda rhaglen gymorth uwch ar waith.
- Dylai gofal gael ei arwain gan ymgynghorydd gyda bydwraig a enwir ar gyfer diogelu a dylai Meddyg (neu Bediatregydd arall) a enwir ar gyfer Diogelu fod yn bresennol ym mhob apwyntiad at ddibenion arferion gorau ac i flaenoriaethu parhad gofal.
- Dylid trefnu cyfarfodydd cynllunio o amgylch addysg y plentyn beichiog, a hynny cyn ac ar ôl yr enedigaeth.
- Dylid cynnig addysg cyn geni ymarferol 1:1 i'r teulu yn y cartref.
- Profion sgrinio am heintiau a drosglwyddir yn rhywiol: yn ogystal â'r prawf sgrinio cychwynnol, rhaid cofio bod yn rhaid cynnal ail wiriad am clamidia a phrawf mwyhau asid niwclëig (NAAT) am gonorrhoea fwy na phythefnos ar ôl yr adeg gyswllt ddiwethaf. Rhaid cynnal trydydd gwiriad hefyd 12 wythnos ar ôl yr adeg gyswllt ddiwethaf, i brofi am feirysau a gludir yn y gwaed, a hynny er mwyn sicrhau y cymerir y cyfnod cudd i ystyriaeth.
- Dylid cyfeirio at Ganllawiau NICE ar gyfer Gofal Cynenedigol NG201 fel gofyniad sylfaenol i sicrhau rheolaeth glinigol sy'n seiliedig ar dystiolaeth.

Ystyried Mabwysiadu:

- Rhaid cynnig cwnsela effeithiol i'r plentyn beichiog mewn perthynas â'r penderfyniad. Dylid rhoi ystyriaeth glir i'w gymhwysedd i wneud y penderfyniad; bydd hyn yn gofyn am asesiad cymhwysedd Gillick oherwydd ei oedran. Dylid hefyd ystyried y cymorth y mae gofalcwyr y plentyn beichiog yn ei gynnig os ydynt eisoes ar gynllun amddiffyn plant, a phwy sydd â chyfrifoldeb rhiant dros y plentyn beichiog.
- Cysylltwch â Gwasanaethau Cymdeithasol Plant. Dylent geisio sicrhau, yn dilyn cais i ildio plentyn, y dylid trosglwyddo'r atgyfeiriad i'r tîm priodol sydd yn y sefyllfa orau i weithio gyda'r plentyn beichiog a datblygu'r cynllun ar gyfer y babi sydd heb ei eni/newydd-anedig cyn gynted â phosibl.
- Rhaid i wasanaethau mamolaeth sicrhau bod protocolau a phrosesau ar waith i fenywod a'u babanod gael parhad gofal.
- Ystyriwch leoliad y plentyn beichiog: pa ward sy'n briodol a pha staff sy'n gofalu, gan gofio bob amser mai plentyn yw'r claf beichiog. Ystyriwch ble y rhoddir gofal ôl-enedigol i gleifion mewnol h.y. nid ar y ward ôl-enedigol gyffredinol o amgylch mamau a babanod newydd-anedig eraill.
- Ystyriwch y teulu ehangach, yr hyn maen nhw'n ei wybod, a sut y gallant gynnig cymorth.
- Ystyriwch gynllunio'n fanwl ar gyfer yr enedigaeth: y dull geni; analgesia yn ystod y cyfnod esgor; pwy fydd yn cefnogi'r plentyn beichiog yn ystod yr enedigaeth; a fydd y plentyn eisiau gweld neu ddal y babi; ac atal cenhedlu.
- Ystyriwch pwy fydd yn gofalu am y babi ar y ward os nad yw'r fam eni eisiau gwneud hynny.
- Ystyriwch sut mae'r fam eisiau i'r babi gael ei fwydo.
- Ystyriwch/cynigiwch feddyginiaeth atal llaeth y fron, yn unol â phrotocolau lleol.
- Cynigiwch gofrodion/cardiau ar gyfer y cot/tagiau enw/lluniau/olion llaw a/ neu olion traed, ydy'r plentyn eisiau rhoi unrhyw beth i'r babi? Blanced/tegan meddal arbennig ac ati. Bydd tîm mabwysiadu'r awdurdod lleol hefyd yn cynnig cymorth gyda gwaith stori bywyd ar gyfer y babi.
- Yn ystod trafodaethau amlasiantaethol, dylid ystyried cynnig cyfle i'r fam eni gyfarfod â'r unigolyn y bydd y babi yn cael ei leoli gydag ef.
- Ystyriwch yr effaith ar iechyd meddwl plentyn beichiog, gan ei atgyfeirio'n unol â hynny at wasanaethau priodol.
- Cydnabyddwch alar/colled a hunaniaeth mamolaeth y plentyn yn ystod y broses.

Eiriolwch dros ddymuniadau'r fam eni drwy gydol gofal cynenedigol, gofal yn ystod y cyfnod esgor a gofal ôl-enedigol.

- Trefnwch Gyfarfod Cynllunio Rhyddhau.
- Darpariaeth gofal mamolaeth ôl-enedigol yn unol â chais y fam.
- Dylid sicrhau parhad o ran gofalcwyr ôl-enedigol lle bo modd.
- Mater i'r Awdurdod Lleol yw ystyried dymuniadau'r tad geni os yw'n briodol/berthnasol, ac a yw'r tad geni yn bwriadu cael cyfrifoldeb rhiant, gan amlinellu ei rôl a'i hawliau posibl.
- Gellir dychwelyd y plentyn i ofal y fam eni unrhyw bryd o fewn y 6 wythnos ar ôl yr enedigaeth ac mae deddfwriaeth yn caniatáu'r cyfnod hwn i rieni newid eu meddyliau cyn i'r awdurdod lleol geisio gorchmynion cyfreithiol.
- Dylai tîm yr Awdurdod Lleol perthnasol gynnig cwnsela penodol mewn perthynas â mabwysiadu, a hynny cyn ac ar ôl i'r plentyn gael ei eni.

9. Ôl-ofal

Ystyriwch yr angen am ddulliau atal cenhedlu yn y dyfodol. Os ystyrir bod angen i'r plentyn gael dull atal cenhedlu parhaus, ystyriwch osod hwn adeg y terfyniad llawfeddygol. Os yw'r plentyn yn esgor y babi ac ystyriwyd bod angen dull atal cenhedlu parhaus arno, gyda chydysyniad y plentyn, dylid gosod hwn cyn ei ryddhau.

- **Mae cymorth amlasiantaethol barhaus yn hanfodol; dylid trefnu cyfarfod amlasiantaethol diogelu cyn pen wythnos ar ôl terfynu, a hynny i drafod y mesurau diogelwch sydd eu hangen i sicrhau bod y risg o dreisio yn y dyfodol yn cael ei lleihau gymaint ag y bo modd, ac yn achos genedigaeth, dylid trefnu cyfarfod cynllunio rhyddhau.**
- Dylid gwneud atgyfeiriad am gymorth seicolegol therapiwtig.
- Dylid cynnig cwnsela ar ôl yr erthyliad.
- Os bydd genedigaeth, dylid darparu gofal ôl-enedigol uwch gan fydwragedd ac ymwelwyr ieuchyd.

10. Gofynion hyfforddiant / cymhwysedd

Dylai hyfforddiant diogelu staff ieuchyd fod yn gyfredol fel yr amlinellir yn y ddogfen Rhyng-golegol (2025) Diogelu plant a phobl ifanc & plant a phobl ifanc mewn gofal: Cymwyseddau ar gyfer staff ieuchyd a gofal: www.rcn.org.uk/professional-development

11. Monitro Cydymffurfiaeth

Elfen o'r protocol i'w monitro	Y protocol cyfan
Adran	Pob un
Dull Monitro – Ffynhonnell Wybodaeth (e.e. archwiliad) / mesur / safon perfformiad	Am ei bod yn debygol y bydd y protocol yn cael ei ddefnyddio'n anaml iawn, dylid cynnal sesiwn ôl-drafod ar ôl pob terfyniad ar gyfer plentyn o dan 13 oed gyda chynrychiolwyr o'r SSCP a'r BPAS. Os yw'n bosibl, dylid ceisio adborth gan y plentyn a'r teulu.
Arweinydd eitem	Meddyg Dynodedig GIG Cymru ar gyfer Diogelu Plant, y Gwasanaeth Diogelu Cenedlaethol.
Amllder monitro / amllder adrodd a llwybr	Cyn pen 2 fis ar ôl i derfyniad ddigwydd.
Trefniadau ar gyfer ymateb i ddiffygion ac olrhain cyflawniad camau gweithredu a gynlluniwyd	Bydd adolygiad o'r hyn a ddysgwyd ar ôl pob defnydd o'r protocol hwn yn llywio datblygiad y gwasanaeth a'r protocol hwn yn y dyfodol.

12. Gwybodaeth Ddefnyddiol

- Offeryn Sgrinio Camfanteisio ar Blant (CSERQ) – [Microsoft Word – Papur a chanllawiau CSERQ](#)
- Pecyn Cymorth Cryfderau ac Anghenion y Teulu – [Family-Strengths-and-Needs-Toolkit-November-2024.pdf](#)
- Canllawiau Cenedlaethol GIG Cymru ar gyfer Plentyn nas dygwyd [Canllawiau ynghylch Plant nas dygwyd – Iechyd Cyhoeddus Cymru](#)
- Dull sy'n Ystyriol o Drawma ar gyfer Archwiliadau Personol a Hebryngwyr – [Intimate-examinations-and-chaperones_pdf-58835231.pdf](#)
- Protocol Plant sy'n cael eu Hildio Cymru <https://nasapi.kinsta.cloud/wp-content/uploads/2023/10/RELINQUISHED-CHILD-PROTOCOL-FINAL-OCTOBER-2021.pdf>

Atodiad 1: Siart Lif y Protocol

Mae plentyn o dan 13 oed yn datgelu l aelod o staff y gallai fod yn feichiog

Mynnwch air â'r plentyn ar ei ben ei hun

Gwrandewch ar y plentyn a thawelu ei feddwl. Mae cyfrifoldeb cyfreithiol i roi gwybod am bryderon

Sicrhewch fod atgyfeiriad diogelu yn cael ei wneud i'r Lleol ar ôl cadarnhau'r ffeithiau fel y'u disgrifiwyd gan y plentyn. Dylai hyn gynnwys:

- Pwy sydd wedi cymryd rhan mewn gweithgarwch rhywiol gyda'r plentyn
- Pryd a ble y digwyddodd
- Pam mae'r plentyn yn meddwl ei fod yn feichiog
- Oes ganddo unrhyw anafiadau neu ydy hi mewn poen
- Pwy sydd â chyfrifoldeb gofalu am y plentyn?

Ffoniwch yr heddlu ar 999

OES

Ystyriwch a oes risg uniongyrchol o niwed neu gam-drin i'r plentyn, plant eraill neu bobl eraill yn y teulu.

NAC OES

9am – 5pm

Cysylltwch â'r Gwasanaethau Cymdeithasol, ystyriwch ffonio'r heddlu, cysylltwch â'r pediatregydd ar alwad a'r arweinydd diogelu.

Y Tu Allan i Oriau

Ffoniwch y tîm dyletswydd brys, ystyriwch ffonio'r heddlu, cysylltwch â'r pediatregydd ar alwad.

Dylid ystyried Archwiliad Meddygol Diogelu Plant a / neu Ganolfannau Atgyfeirio Ymosodiadau Rhywiol (SARCs)

Ewch i gyfarfod strategaeth gyda gweithwyr proffesiynol eraill sydd â'r sgiliau a'r wybodaeth briodol mewn perthynas â diogelu i gytuno ar gynllun ar gyfer diogelu'r plentyn a'i ofal meddygol (Trowch at dudalennau 5 a 6 yn y canllawiau Beichiogrwydd mewn Plentyn o dan 13 oed).

Parhau â'r beichiogrwydd

PENDERFYNIAD
YNGHYLCH Y
BEICHOGRWYDD

Dylid ystyried gallu'r plentyn i wneud penderfyniad ar sail gwybodaeth ac ystyried ceisio cyngor cyfreithiol

Cadw'r babi

Dewis mabwysiadu

Terfynu'r beichiogrwydd

Y fydwraig Diogelu ddylai fod y cyswllt pwrpasol drwy gydol y beichiogrwydd gyda chymorth yr Obstetrydd Ymgynghorol.

Cysylltwch â'r Arweinydd Diogelu, y meddyg a enwir ar gyfer diogelu a'r meddyg arweiniolar gyfer iechyd atgenhedlu rhywiol.

Atodiad 2: Cydsyniad

Beth yw cydsyniad?

Rhoddir cydsyniad ar sail gwybodaeth gan yr unigolyn sydd â chyfrifoldeb rhiant. Fodd bynnag, gall y plentyn roi cydsyniad os yw'n gallu deall y sefyllfa, y canlyniadau posibl, y dewisiadau a'u goblygiadau yn llawn ac os ystyrir ei bod yn gymwys i gydsynio.

Canllawiau Fraser/Gillick ar gyfer plant/pobl ifanc o dan 16 oed:

- Ydy hi, er ei bod hi o dan un ar bymtheg oed, yn deall y cyngor a roddir gan y gweithwyr iechyd proffesiynol?
- A yw'r gweithiwr gofal iechyd proffesiynol wedi trafod cynnwys rhieni'r plentyn, ond wedi methu perswadio'r unigolyn i hysbysu ei rieni?
- A fydd iechyd meddyliol neu gorfforol yr unigolyn yn dioddef o bosibl os na roddir triniaeth?
- A yw'r driniaeth er ei lles pennaf, a hynny gyda neu heb gynnwys ei rhieni?

Cyfrifoldeb Rhiant

Pwy sydd â chyfrifoldeb rhiant:	
Y fam	Bob amser.
Tad Priod	O adeg priodas (cyn neu ar ôl yr enedigaeth).
Tad Di-briod	Ers mis Rhagfyr 2003 – os yw wedi'i enwi ar y dystysgrif geni, neu, os nad yw ar y dystysgrif geni, gall ei gael drwy'r llys
Perthnasau	Dim ond os oes ganddynt Orchymyn Preswylad/Trefniadau Plentyn ar gyfer y plentyn.
Awdurdod Lleol	Os oes ganddynt Orchymyn Amddiffyn Brys neu Orchymyn Gofal (rhaid ymgynghori â nhw yn y ddau achos).
Eraill	Mabwysiadu – unwaith y bydd gorchymyn mabwysiadu wedi'i roi, y rhieni mabwysiadol fydd rhieni cyfreithiol y plentyn ac mae'r rhieni geni yn colli cyfrifoldeb rhieni.

Gorchmynion Llys

Mae **Pwerau Diogelu'r Heddlu** yn para hyd at 72 awr. Yn caniatáu i'r plentyn gael ei symud i le diogel.

Mae **Gorchymyn Amddiffyn Brys** yn para hyd at 8 diwrnod. Mae gan yr Awdurdod Lleol Gyfrifoldeb Rhiant am hyd y gorchymyn, ond rhaid nodi cyfrifoldeb rhiant oherwydd ar gyfer archwiliad meddygol diogelu plant yn y gorchymyn.

Mae **Gorchymyn Gofal** yn para tan ben-blwydd y plentyn yn ddeunaw oed neu nes i'r gorchymyn gael ei ddiddymu gan y llys. Yn rhoi cyfrifoldeb rhiant i'r Awdurdod Lleol yn ogystal â'r rhieni.

Mae **Gorchymyn Preswyllo/Gwarcheidiaeth Arbennig** yn nodi ble mae plentyn i fyw. Mae hefyd yn rhoi cyfrifoldeb rhiant i'r unigolyn y gwneir y gorchymyn iddo.

Plant sy'n destun achos llys: Pan fo'r plentyn eisoes yn destun achos mewn llys, mae angen caniatâd yr un Llys. Os yw'r plentyn yn destun **Gorchymyn Gofal**, gall Pennaeth Gwasanaethau Plant yr Awdurdod Lleol roi caniatâd.

Atodiad 3: Enghraifft o Arfer Dda

Mae Jig-so yn dîm amlasiantaethol o fewn Bwrdd Iechyd Prifysgol Bae Abertawe, a grëwyd yn 2016 i ddarparu cymorth dwys i bob beichiogrwydd ymysg plant, beichiogrwydd ymysg y rhai yn eu harddegau a mamau sy'n agored i niwed. Mae'r tîm yn cynnwys Bydwragedd Arbenigol, Nyrsys Meithrin a Gweithwyr Rhianta sy'n darparu cymorth dwys, o adeg yr apwyntiad cyntaf gyda bydwraig nes bod y babi yn ddwy oed (os oes angen).

Daw Bydwragedd Jig-so yn Fydwraig Enwol y plentyn a byddant yn cymryd cyfrifoldeb am yr holl ofal clinigol gan wasanaethau bydwreigiaeth generig yn dilyn cofnodi'r beichiogrwydd. Maent yn cynnal pob apwyntiad yn y cartref ac yn croesawu aelodau o'r teulu estynedig i fod yn rhan o'r sesiwn a gyflwynir i rieni'r babi/babanod yn y groth. Mae'r sesiynau'n cynnwys: Profiadau niweidiol yn ystod plentyndod (ACEs) a chyflwyno negeseuon Iechyd y Cyhoedd, Gro-brain a datblygiad y ffetws, bwydo babanod, esgor a genedigaeth, beth i'w ddisgwyl yn y cyfnod ôl-enedigol, atal cenhedlu, gofalu am y babi newydd-anedig (cysgu, ei ymolchi a'i drin yn ddiogel) ac anhwylderau cyffredin yn ystod plentyndod.

Mae Bydwragedd Jig-so hefyd yn mynd i apwyntiadau ag Ymgynghorwyr a sganiau uwchsaïn os hoffai'r unigolyn beichiog gael cymorth ychwanegol ar yr adegau hyn. Dim ond un Fydwraig Jig-so sydd wedi'i dyrannu i'r teulu bob amser. Mae hyn am fod parhad yn allweddol i ennyn ymddiriedaeth a chyflawni canlyniadau gwell, yn enwedig ym maes diogelu os yw'r teulu hefyd yn gweithio gyda'r awdurdod lleol i ddiogelu'r babi ar ôl iddo gael ei eni, neu'r fam ifanc.

GIG
CYMRU
NHS
WALES

Iechyd Cyhoeddus
Cymru
Public Health
Wales